

แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 พื้นที่ทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบและลาดเอียงจากทิศตะวัน ตกไปทางตะวันออกเฉียงและมีภูเขาบ้างทางตะวันตกของตำบล มีเนื้อที่ประมาณ 34,000 ไร่ หรือ 54.56 ตารางกิโลเมตร เหมาะแก่การทำเกษตร โดยได้แบ่งการปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงตะเคียน บ้านหินไก่อ่เขี้ย บ้านมะพร้าวสูง บ้านเด่นรัง บ้านป่าพริก บ้านน้ำพุ บ้านปลักม่วง บ้านทุ่งโพ บ้านเนินพะยอม บ้านเกาะตาซัง บ้านทับเสลา บ้านหัวเขา บ้านกระซอน บ้านชลประทาน บ้านโรงสีใหม่

ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพประกอบไปด้วย 2,442 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 7,956 คน เป็นชายจำนวน 3,898 คนคิดเป็นร้อยละ 48.99 และหญิงจำนวน 4,058 คนคิดเป็นร้อยละ 51.01 มีความหนาแน่นเฉลี่ย 145.82 คนต่อตารางกิโลเมตร อาชีพของประชากรในพื้นที่ดังกล่าวร้อยละ 70 ทำเกษตรกรรม ค่าขายคิดเป็นร้อยละ 20 และรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 10 ดังนั้นรายได้ของประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่มาจากพืชผลทางการเกษตรที่ผันผวนตามราคาและความต้องการของผู้บริโภค อันเป็นปัจจัยหนึ่งของต้นทุนในการผลิต

พัฒนาการด้านอาหารของชุมชนตำบลทุ่งโพยุคเริ่มต้น (พ.ศ.2539-2542) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยโครงการกู้ยืมเงินทุนเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านละ 100,000 บาท ส่งผลให้ประชาชนมีอาชีพเสริมมีรายได้เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยชุมชนท้องถิ่น เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของส่วนกลาง ต่อมาในยุคการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของตำบล (พ.ศ.2543-2547) เน้นความสำคัญของการพัฒนาด้านเกษตรกรรมให้เป็นระบบอาหารปลอดภัยของชุมชน โดยขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและกลุ่มต่างๆ โดยกำหนดสวัสดิการด้านสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือเกษตรกรที่มีภาระหนี้สิน และการกำหนดให้มีวงเงินในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ ยุคการเข้าร่วมกับเครือข่ายตำบลสุขภาวะ (2548-ปัจจุบัน) เป็นการจัดการกับปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนระบบเกษตรกรรมแบบยั่งยืน จนในพื้นที่ได้รับคัดเลือกและได้รับรางวัลเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ในปัจจุบันเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนมีรายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการทำนา การเลี้ยงสัตว์ การทำไร่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดีพอสมควร คนในชุมชนมีรายได้หลักจากการเกษตร การทำนา ทำไร่ ทำสวน เกษตรในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพมีการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ ปลูกผักพืชสวนครัว ทำให้มีผลผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่ายในตลาดทั้งในชุมชนและนอกชุมชนอย่างเพียงพอ และเนื่องจากประชาชนในตำบลทุ่งโพส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาซึ่งเป็นการเกษตรที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แหล่งน้ำทับเสลา นอกจากนั้นยังมีการขุดสระเพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำมาใช้ในการอุปโภคและเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ เน้นการใช้สอยพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์อย่างสูงสุด

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพยังมีปัญหาและสถานการณ์ด้านการเกษตรและอาหารของชุมชน จากการจัดเก็บข้อมูลของ TCNAP พบว่า ประชากรในตำบลทุ่งโพมีปัญหาหนี้สินที่มีสาเหตุ

มาจากการทำการเกษตร 1,000 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.48 การศึกษาบุตร 500 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.25 ซ่อมยานพาหนะ 190 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.30 ซ่อมสิ่งอำนวยความสะดวก 150 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.02 ซ่อมโทรศัพท์มือถือ 80 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.02 ซ่อมสิ่งหามทรัพย์ สร้างบ้าน ซ่อมที่ดินทำกิน 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.25 เจ็บป่วย 270 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.25 ค่าใช้จ่ายด้านอาหาร 100 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.25 ลงทุนในการทำธุรกิจ 50 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.02 และเล่นหวยหรือการพนัน 82 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.25

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวทำการเกษตร ซึ่งรายได้มาจากการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรที่ต้องอาศัยดินฟ้าอากาศ เมื่อลักษณะของการดำเนินงานของเกษตรกรขาดความแน่นอนไม่แน่ชัดในเรื่องของรายได้ในแต่ละวัน อันนำมาสู่การบริหารจัดการทางการเงินของเกษตรกร ที่ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้อย่างเป็นระบบ นอกจากเกษตรกรต้องพึ่งพาธรรมชาติแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ที่ถือได้ว่าเป็นต้นทุนในการเพาะปลูกเช่นกันคือ ปุ๋ยและสารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช โดยมุ่งเน้นเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ผลผลิตที่ดีและมีความสวยงาม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตาม เมื่อเกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น ย่อมเท่ากับว่าค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชผลทางการเกษตรก็ย่อมเพิ่มขึ้น นำไปสู่หนี้สินของเกษตรกรอันเนื่องมาจากการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร

ปัจจัยที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ ผลกระทบจากโครงการตามนโยบายรัฐที่พบว่า นโยบายในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินและความยากจนนั้นขาดความต่อเนื่อง และเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถส่งผลต่อเกษตรกร ผลก็คือเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีหนี้สินเพิ่มขึ้นและยากจนเช่นเดิม จากสถานการณ์ปัญหาหนี้สินเกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ รวมถึงเป็นปัญหาระดับโครงสร้าง เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากทิศทางการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับระบบอุตสาหกรรม ปัญหาระดับการศึกษา ปัญหาปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินทำกิน ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำกว่าความเป็นจริง ปัญหาระบบชลประทาน ตลอดจนปัญหาความไม่ต่อเนื่องด้านนโยบายหนี้สิน ส่งผลให้ปัญหาหนี้สินเป็นแผลเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้มาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันแหล่งเงินกู้ในระบบของเกษตรกรมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) สหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน และธนาคารกรุงไทย นอกจากนี้ยังมีเงินกู้ผ่านระบบชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ อย่างไรก็ตามแหล่งสินเชื่อหลักของเกษตรกรยังคงเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นธนาคารภายใต้การกำกับของรัฐเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับเกษตรกรเป็นหลัก ภายใต้วัตถุประสงค์เงินกู้นั้นต้องนำไปใช้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายหรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพการเกษตร แต่เป็นที่สังเกตได้ว่าในแต่ละแหล่งเงินกู้ยืมมักจะค้ำถึงแต่เพียงช่วยเหลือบรรเทาความยากจนให้แก่เกษตรกรเป็นหลัก แต่มิได้มีข้อกำหนดหรือข้อจำกัดในส่วนของคุณสมบัติผู้กู้ว่าจะกู้ได้เพียงกองทุนเดียวหรือไม่เกินที่แหล่งเงินกู้ อันนำมาสู่การกู้ยืมเงินที่ซ้ำซ้อน

การกู้ยืมเงินที่ซ้ำซ้อนมาจากปัจจัยหลักเมื่อเกษตรกรไม่สามารถชำระเงินเมื่อถึงกำหนดที่ต้องชำระได้ ผู้กู้ในหมู่บ้านดังกล่าวจึงใช้วิธีการกู้จากแหล่งเงินกู้หนึ่งไปใช้หนี้ในแหล่งเงินกู้ที่ถึงกำหนด และขอยืมเงินในแหล่งเงินกู้ที่ตนได้ขาดใช้ไปเรียบร้อยแล้ว และในผู้กู้อีกบางส่วนมีการขอกู้ยืมเงินเพิ่มจากครั้งแรกที่ได้กู้อีกด้วย อาทิ ในตอนแรกมียอดหนี้ 20,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 สิ้นปีจะต้องชำระ 21,200 บาท เป็นต้น และเมื่อชำระหนี้ไปแล้วบุคคลดังกล่าวก็จะขอกู้ยืมเงินเพิ่มเป็น 25,000 บาทแล้วมักใช้วิธีการนี้จนเต็มวงเงินกู้ ซึ่งการพิจารณาเงินกู้ที่

หมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้านจะพิจารณาเงินกู้โดยคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นร่วมพิจารณาเงินกู้ในคราวต่อไป ประกอบกับเมื่อแก้ปัญหาความยากจนไม่ได้รัฐบาลมักจะให้เงินอัดฉีดในการกู้ยืมเงินเข้าไปในหมู่บ้านอีก

อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่า แนวนโยบายรัฐบาลที่ให้เงินเพื่อสนับสนุนเพื่อยกระดับ หรือแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร อาทิ กองทุนหมู่บ้านซึ่งอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

นอกจากนั้นการจัดสรรเงินให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ภายใต้หลักการในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ดังนี้

1. ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก
4. ความพร้อมของการบริหารจัดการที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่นๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

การบริหารจัดการกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่นๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ควรที่จะต้องศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพของลูกหนี้หรือผู้ที่จะมีมากู้ยืมเงินก่อนที่จะอนุมัติให้กู้ยืม โดยจะต้องมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อมิให้เกิดภาระต่อเกษตรกรที่จะมากู้ยืมเงินเพราะอัตราดอกเบี้ยที่เกิดจากเงินกู้ในแต่ละแหล่ง อย่างไรก็ตามนโยบายของรัฐในการให้เม็ดเงินสนับสนุนในแต่ละหมู่บ้าน เมื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แล้วจะต้องทำให้หนี้สินในครัวเรือนของเกษตรกรลดลงแต่หาอาจเป็นเช่นนั้นไม่ปัจจุบันหนี้สินเกษตรกรกลับเพิ่มขึ้น ดังนั้น ระเบียบข้อบังคับซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จัดทำขึ้น เพื่อใช้ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรที่จะนำกลับมาทบทวนและแก้ไขให้สอดคล้องกับความเป็นจริงภายใต้วัตถุประสงค์ลงหนี้ให้เกษตรกรมิใช่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่เกษตรกร

วัตถุประสงค์

1. ศึกษากฎหมายตามแนวความคิดของหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร
2. ศึกษาปัจจัย แนวคิด และพฤติกรรมของเกษตรกรในการดำเนินการก่อนและหลังการได้รับการช่วยเหลือตามแนวคิดของหน่วยงานภาครัฐ

3. ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สิ้นเกษตรกรให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน

ขอบเขตของโครงการวิจัย กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาในส่วนของแนวคิดตามนโยบายภาครัฐในการกำหนดโครงการแก้ไขความยากจนของเกษตรกร ทั้งในส่วนภาครัฐและตัวเกษตรกร รวมตลอดไปถึงแนวทางแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทที่อยู่ในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ

2. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงตะเคียน บ้านหินไก่อ๊ะ บ้านมะพร้าวสูง บ้านเด่นรัง บ้านป่าพริก บ้านน้ำพุบ้านปลักม่วง บ้านทุ่งโพ บ้านเนินพะยอม บ้านเกาะตาซัง บ้านทับเสลา บ้านหัวเขา บ้านกระซอน บ้านชลประทาน บ้านโรงสีใหม่

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายหนี้สินเกษตรกร ในอดีตกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรได้ถือกำเนิดมาตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542 ภายใต้เหตุผลที่ว่า การพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมาเป็นการกำหนดนโยบายโดยทางราชการ ซึ่งมีได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาสภาพความเป็นอยู่และการประกอบกิจกรรมของตนเอง จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง ด้วยเหตุดังกล่าวจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบในการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและเป็นอิสระโดยประสานความร่วมมือระหว่างข้าราชการในระดับกำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติ นักวิชาการ และเกษตรกรเป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และเปิดโอกาสให้เกษตรกรที่ขาดปัจจัยในการประกอบอาชีพรวมตัวกันเป็นองค์กรเกษตรกร เพื่อทำแผนและโครงการในการขอรับการสนับสนุนจากกองทุน ซึ่งจะมีการจัดระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินการเพื่อให้การฟื้นฟูและพัฒนาสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของการจัดให้มีกองทุน

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดการเลื่อมล้ำในสังคมโดยมุ่งเน้นส่งเสริมเกษตรกรให้ยั่งยืนมาสู่แนวคิดของกองทุนและการจัดสวัสดิการโดยชุมชน อันเป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดรูปแบบของกองทุนและการจัดสวัสดิการรูปแบบต่างๆในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สหกรณ์การเกษตร เครดิตยูเนียน สินเชื่อการเกษตร เป็นต้น กล่าวคือ

แนวคิดที่ 1 แนวความคิดเรื่องการรวมคนในชุมชนให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยรวมคนที่มีฐานะแตกต่างกัน เพื่อใช้ความต่างทางเศรษฐกิจเป็นทุนและเงื่อนไขในการดำเนินการ

แนวคิดที่ 2 แนวความคิดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินเพราะคนจนในชุมชนยังคงอยู่ในวงจรแห่งความยากจน จึงขาดแคลนเงินทุนเพื่อการลงทุน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มออมเงินแล้วนำไปทำทุน ซึ่งเป็นทางออกแนวทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความยากจน

แนวคิดที่ 3 แนวความคิดในการนำเงินทุนไปดำเนินการด้วยความขยัน ประหยัด และถูกต้องเพื่อให้ได้ทุนคืนและมีกำไรเป็นรายได้

แนวคิดที่ 4 แนวความคิดในการลดต้นทุนในการครองชีพโดยการรวมตัวกันซื้อและขายสามารถลดต้นทุนในการซื้อสินค้าในการอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิตได้

กล่าวโดยรวมจากแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นถึงผลคือเกษตรกรรมยั่งยืนภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อการผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร ใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในแปลงให้เกิดการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เน้นการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนรวมถึงการพึ่งตนเองได้ของเกษตรกรโดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ระบบการผลิตเป็นระบบการทำเกษตรทั้งที่เป็นการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ หรือการผสมผสานระหว่างการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่คำนึงถึงการใช้ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด อันเป็นการสร้างและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ การสร้างรายได้และเศรษฐกิจอันดีของครอบครัวและชุมชนจากผลผลิตที่ปลอดภัย อาศัยเทคนิคการผลิตทั้งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้และวิธีการแบบใหม่ อาทิ การปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีทางธรรมชาติ เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยพืชสด การทำน้ำหมักชีวภาพ รวมตลอดไปถึงการจัดการพันธุ์พืชแลพันธุ์สัตว์ การป้องกันศัตรูพืชด้วยวิธีการทางธรรมชาติ กล่าวคือ การใช้ตัวห้ำตัวเบียนน้ำส้มควันไม้ น้ำหมักสมุนไพร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดการผลผลิตและการตลาด ซึ่งหมายถึงกระบวนการเก็บรวบรวมผลผลิต การจัดการผลผลิตด้วยการแปรรูป และสร้างช่องทางการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากระบบเกษตรกรรมยั่งยืน โดยมีรูปแบบการจัดการผลผลิตและการตลาดหลากหลาย เช่น การขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง การจัดตลาดนัดสีเขียวหรือตลาดชุมชน การจัดพื้นที่เฉพาะในตลาด เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระคมสัน เจริญวงศ์ (2554) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือน และประมวลปัญหาอุปสรรคของการมีหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปรากฏว่าข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่มีสภาพหนี้สินระหว่าง 50,001-100,000 บาท มีระยะเวลาในการกู้ยืม 1 ปี โดยมีอัตราดอกเบี้ยต่อปีร้อยละ 7-9 ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่มีหนี้สินสามารถจ่ายหนี้สินคืนได้ตามกำหนด ส่วนครัวเรือนที่จ่ายหนี้ไม่ทันตามกำหนดเนื่องจากไม่มีเงิน จำนวนเงินที่ครัวเรือนจ่ายหนี้สินคืนแต่ละปีอยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท แหล่งเงินกู้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม เพื่อนำมาทำบุญหรืองานกุศลต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ฟ้าผ่า งานวันเกิด ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ

จากการอภิปรายผลแบ่งออกเป็น 5 เรื่อง ดังนี้ 1.ภาระหนี้สินของครัวเรือนเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากการใช้จ่ายในครัวเรือนเกินตัว และเกิดจากการบริโภคคลอกเลียนแบบ 2.จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือน 3. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือน 4.จำนวนเงินออมมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือน 5.ปัญหาที่เกิดจากการมีหนี้สิน พบว่าโดยรวมแล้วหัวหน้าครัวเรือนที่มีหนี้สินส่วนใหญ่จะมีปัญหา

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย ลูกหนี้มีหนี้สินพันตัวนั้น หมายความว่าลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินนั่นเองอย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วย่อมเป็นการยากที่เจ้าหนี้จะรู้ว่าลูกหนี้ของตนมีทรัพย์สินทั้งหมดคิดเป็นเงินเท่าใด และมีหนี้สินต่อเจ้าหนี้รายอื่น ๆ อีกเท่าใด กฎหมายจึงบัญญัติเป็นข้อสันนิษฐานไว้ให้เป็นคุณแก่เจ้าหนี้

ลักษณะของสัญญาค้ำประกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาตรา 680 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันว่าค้ำประกันนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ใน

เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ผู้ค้ำประกันต้องเป็นบุคคลภายนอก 2. ต้องมีหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ 3. ต้องเป็นเรื่องผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวมกัน เพื่อศึกษาถึงสาเหตุ ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพชรชมพู อำเภอโกสัมพีนี จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กล่าวคือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือเกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ค้างชำระ ซึ่งปัจจุบันยังทำอาชีพเกษตรกร และไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกรแล้วจำนวน 100 ราย จากลูกหนี้ค้างชำระ 15 หมู่บ้าน ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามจำนวน 100 ชุดนี้ ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกร ตอนที่ 2 ข้อมูลคุณสมบัติ(ผู้กู้) ตอนที่ 3 ข้อมูลแหล่งที่ให้กู้ยืม(ผู้ให้กู้) ตอนที่ 4 การบริหารจัดการทรัพย์สินหรือเงินกู้ยืมที่ได้รับ ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ แจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ช่วยวิจัยเพื่อใช้ในการสอบถามกลุ่มลูกหนี้ที่ค้างชำระในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี รวม 15 หมู่บ้าน (ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2560) นอกจากนั้นยังมีการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่ม เป็นต้น

4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ชุด ใช้วิธีการประเมินผลแบบร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ผลเพื่อเขียนสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจนของเกษตรกรให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเขตปกครององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ครอบครัว 15 หมู่บ้าน ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกร พบว่าส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38 และอายุ 20-30 ปีมีจำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 2 เป็นเพศหญิงจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64 และเป็นเพศชายจำนวน 36 คนคิดเป็นร้อยละ 36 นับถือเป็นศาสนาพุทธจำนวน 100 คนคิดเป็นร้อยละ 100 เป็นหัวหน้าครอบครัวจำนวน 44 คนคิดเป็นร้อยละ 44 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวน 71 คนคิดเป็นร้อยละ 71 และจำนวนน้อยที่สุดอยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 2 มีสมาชิก 4 - 6 คนจำนวน 61 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 61มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาทจำนวน 44 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 44 ค่าใช้จ่ายต่อปีครัวเรือนประมาณ 60,000-150,000 บาทจำนวน 48 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 48 เพื่อทำการเกษตรจำนวน 60 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 60 เพราะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลักจำนวน 90 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 90 และประกอบอาชีพอื่นมาแล้วมากกว่า 15 ปีจำนวน 72 ครัวเรือน

คิดเป็นร้อยละ 72 โดยปลูกข้าวจำนวน 42 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 42 มากที่สุด แต่ส่วนใหญ่ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ใน ครัวเรือนจำนวน 76 โดยมีแหล่งเงินกู้ อาทิ สหกรณ์ ธกส ธนาคาร...จำนวน 49 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 49 อยู่ใน ความสนใจลำดับรอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณสมบัติ(ผู้กู้) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ส่วนใหญ่เฉลี่ยต่ำกว่า 100,000 บาทต่อปีจำนวน 50 ครัวเรือน และส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์จำนวน 92 ครัวเรือนคิดเป็น ร้อยละ 92 สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดมีจำนวน 4 คน จำนวน 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 33 ประกอบไปด้วยผู้ที่ มีรายได้และไม่มีรายได้ อยู่ในครอบครัวจำนวน 77 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 77 มีพื้นที่ในการทำเกษตรหรือเลี้ยง สัตว์เป็นของตัวเองจำนวน 63 คนคิดเป็นร้อยละ 63 มีหนี้สินในครัวเรือนมากกว่า 100,000 บาทจำนวน 64 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 64 ส่วนใหญ่เกิดจากการซื้อปุ๋ยจำนวน 71 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 81.6 นอกจากนั้นยัง เป็นสมาชิกขององค์กรออมทรัพย์จำนวน 87 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการให้กู้ยืมเงินและไม่สามารถถอนเงินออกมาใช้ได้จำนวน 53 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 60.9 และส่วนใหญ่ไม่สามารถถอนมาใช้ในยาม จำเป็นได้จำนวน 51 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 51 และไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพจำนวน 97 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 97

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งที่ให้กู้ยืม(ผู้ให้กู้ยืม) พบว่าส่วนใหญ่ในครัวเรือนมีการกู้ยืมเงินจาก บุคคลอื่นจำนวน 57 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 57 และมีการผู้กู้ยืมมากกว่า 1 แหล่งจำนวน 50 ครัวเรือนคิดเป็น ร้อยละ 87.72 ซึ่งแหล่งเงินกู้ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่กู้จากกองทุนหมู่บ้านจำนวน 42 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 84 โดยกู้ยืมเงินมากกว่า 50,000 บาทจำนวน 34 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 85 มีการทำสัญญาเงินกู้ทุกครัวเรือนคิดเป็น ร้อยละ 100 และยังมีการวางหลักประกันเพื่อประกันการชำระหนี้โดยส่วนใหญ่มีบุคคลค้าประกันจำนวน 23 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 57.5 นอกจากนั้นก่อนการกู้ยืมเงินในครั้งถัดไปส่วนใหญ่ยังมีหนี้สินเดิมอยู่จำนวน 31 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 62 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าเจ้าหนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการถามว่ามีหนี้สินเดิมอยู่จำนวน 17 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 54.84 ประกอบกับในกรณีที่มีการถามถึงแม้ว่าเจ้าหนี้จะทราบว่ามีหนี้สินเดิมอยู่ก็ยังคงให้ กู้ยืมจำนวน 14 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 100 เพราะต้องการดอกเบี้ยจำนวน 14 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการทรัพย์สินหรือเงินกู้ยืมที่ได้รับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กู้ยืมเป็นเงินจำนวน 83 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 83 จำนวนเงินกู้ยืมโดยประมาณมากกว่า 100,000 บาท จำนวน 60 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 72.29 ใช้คืนทรัพย์สินดังกล่าวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้คืนเป็นเงินจำนวน 83 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 100 เงินยืม ส่วนใหญ่ใช้ปรับปรุงพื้นที่ในการเพาะปลูกจำนวน 53 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 63.86 มีการชำระหนี้ตรงตามกำหนดระยะเวลาจำนวน 87 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งส่วนใหญ่มีก็ชำระหนี้ เป็นรายปีมากกว่า 100,000 บาทต่อปีจำนวน 30 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.58 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าภาย หลังจากการที่กู้ยืมเจ้าหนี้ไม่มาตรวจดูจำนวน 44 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 44

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วน ตำบลทุ่งโพ อำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อันประกอบไปด้วย 15 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงตะเคียน บ้านหินไก่อี เขียว บ้านมะพร้าวสูง บ้านเด่นรัง บ้านป่าพริก บ้านน้ำพุบ้านปลักม่วง บ้านทุ่งโพ บ้านเนินพะยอม บ้านเกาะตาซัง บ้านทับเสลา บ้านหัวเขา บ้านกระซอน บ้านชลประทาน บ้านโรงสีใหม่ โดยการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม

จากการสุ่มด้วยตัวอย่างจำนวน 100 ครัวเรือน ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย แนวคิด พฤติกรรม และนโยบายภาครัฐในการดำเนินงานของหน่วยงานใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

กรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินแบ่งออกเป็นผู้ที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเดียว กับผู้ที่มีการกู้ยืมจากหลายแหล่ง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของคุณสมบัติของผู้กู้ประกอบพฤติกรรมของผู้ให้กู้ที่จะส่งผลทำให้ผู้ให้กู้ไม่ได้รับเงินกู้คืน กล่าวคือ ก่อนที่จะให้กู้ยืมเงินผู้ให้กู้มิได้มีการสอบถามผู้กู้ว่ามีหนี้เดิมอยู่หรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 75.6 ซึ่งผู้กู้อ้อยละ 41 ยังคงเป็นผู้มีหนี้เดิมอยู่ ส่วนในกรณีที่มีการถามผู้กู้คิดเป็นร้อยละ 24.4 แต่เมื่อถามและทราบว่าผู้กู้มีภาระหนี้สินเดิมอยู่ก็ยังไม่ให้กู้คิดเป็นร้อยละ 80 โดยมีเหตุผลหลักคือต้องการดอกเบี้ยคิดเป็นร้อยละ 80 ดังนั้นการที่ผู้ให้กู้มิได้คำนึงถึงศักยภาพการชำระหนี้ของผู้กู้โดยคำนึงแต่เพียงอัตราดอกเบี้ย อันนำมาสู่แนวนโยบายในการพักการชำระหนี้ของรัฐบาล ที่ให้ลูกหนี้จ่ายเฉพาะดอกเบี้ย 2 ปีและในปีที่ 3 จ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ดังกล่าวในมิติผู้ให้กู้ อาจเกิดภาวะขาดทุนหรือเป็นหนี้สูญได้ ส่วนเกษตรกรก็จะถูกฟ้องร้องยึดทรัพย์ เพราะไม่สามารถชำระหนี้ได้เช่นกัน

ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอนองผาง จังหวัดอุทัยธานีกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านถึงร้อยละ 84 ทำสัญญาเงินกู้คิดเป็นร้อยละ 100 และค้ำประกันด้วยบุคคลคิดเป็นร้อยละ 90.48 ซึ่งการค้ำประกันนั้นมีได้มีการจำกัดในส่วนของคุณค่าในการค้ำประกันไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการค้ำประกันจะเป็นกรณีที่ผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระ ซึ่งการฟ้องร้องในทางกฎหมายจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะสามารถฟ้องร้องตามเอกสารได้ อันเป็นที่มาของการทำสัญญาเงินกู้นั่นเอง ดังนั้นเมื่อไม่สามารถทำการชำระหนี้ได้ก็ต้องถูกดำเนินคดีในทางกฎหมายต่อไป อย่างไรก็ตาม แนวทางเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดการเลื่อมล้ำในสังคมโดยมุ่งเน้นส่งเสริมเกษตรกรให้ยั่งยืนมาสู่แนวคิดของกองทุนและการจัดสวัสดิการโดยชุมชน อันเป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดรูปแบบของกองทุนและการจัดสวัสดิการรูปแบบต่างๆในชุมชน ภายใต้แนวคิดที่ว่า 1 แนวความคิดเรื่องการรวมคนในชุมชนให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยรวมคนที่มีฐานะแตกต่างกัน เพื่อใช้ความต่างทางเศรษฐกิจเป็นทุนและเงื่อนไขในการดำเนินการ แนวคิดที่ 2 แนวความคิดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินเพราะคนจนในชุมชนยังคงอยู่ในวงจรแห่งความยากจน จึงขาดแคลนเงินทุนเพื่อการลงทุน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มออมเงินแล้วนำไปทำทุน ซึ่งเป็นทางออกแนวทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความยากจน แนวคิดที่ 3 แนวความคิดในการนำเงินทุนไปดำเนินการด้วยความขยัน ประหยัด และถูกต้องเพื่อให้ได้ทุนคืนและมีกำไรเป็นรายได้ แนวคิดที่ 4 แนวความคิดในการลดต้นทุนในการครองชีพโดยการรวมตัวกันซื้อและขายสามารถลดต้นทุนในการซื้อสินค้าในการอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิตได้ แต่ปัจจุบันหาอาจเป็นเช่นนั้นไม่ จึงทำให้การบริหารจัดการกองทุนมิได้เป็นไปตามแนวคิดและยังคงมิได้มีการลดคนที่ยากจนในชุมชนแต่อย่างใด

ในมิติการบริหารจัดการของผู้กู้และผู้ให้กู้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กู้ยืมเงินคิดเป็นร้อยละ 84 จำนวนเงินมากกว่า 100,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 72.6 โดยให้ใช้คืนเป็นตัวเงิน ดังนั้นถึงแม้ว่าจะมีผลผลิตทางการเกษตรก็ต้องไปบริหารจัดการให้เป็นรูปของตัวเงินเสียก่อนจึงจะสามารถชำระหนี้ได้ ถึงแม้ว่าผู้กู้จะได้เงินมาแล้วและนำเงินไปใช้ปรับปรุงพื้นที่ในการเพาะปลูกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 23.7 ซึ่งผลตอบแทนจะได้เป็นพืชผลทางการเกษตร แต่กลับนำไปชำระหนี้โดยตรงไม่ได้ ดังนั้นในขั้นตอนดังกล่าวองค์กรผู้ให้กู้ยืมจึงควรมีมาตรการรองรับเพื่อลดภาระให้แก่ลูกหนี้ อันจะเป็นการส่งผลให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้ครบเต็มตามจำนวน

นอกจากนั้นยังพบว่าผู้กู้ยืมเงินมิได้ใช้ในการทำเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะมีบางส่วนถูกใช้ไปในเรื่องของการชำระหนี้คิดเป็นร้อยละ 16.5 ให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินต่อคิดเป็นร้อยละ 0.4 ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกคิดเป็นร้อยละ 1.8 ใช้ในการบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 10.3 ใช้ในการศึกษาบุตรคิดเป็นร้อยละ 9.4 เป็นต้น ดังนั้นการกู้ยืมเงินของเกษตรกรมิได้เพื่อประกอบอาชีพแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนในเรื่องของการใช้เงินสำหรับค่าใช้จ่ายอื่นๆด้วย ซึ่งพบว่าการใช้เงินของเกษตรกรเป็นการใช้เงินที่ไม่ออกดอกออกผลหรือทำให้เกิดเงินได้ในการที่จะนำมาชำระหนี้ ประกอบกับผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามแนวความคิดของพระคัมภีร์ เจริญวงศ์ ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยกล่าวว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น จะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคและอุปโภคเพิ่มขึ้น และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นจะมีการใช้จ่ายต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครัวเรือน เช่น ซื้อรถจักรยานยนต์ ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือทำการเกษตร ทุนการศึกษาบุตร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสที่มีหนี้สินให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การที่ผู้กู้ยืมยังคงมีค่าใช้จ่ายอื่นๆจึงถือได้ว่ามีโอกาสในการก่อหนี้เพิ่มขึ้น

ส่วนการชำระหนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนน้อยกว่า 5,000 บาท (ประมาณ 60,000 บาทต่อปี) แต่มีค่าใช้จ่ายต่อปีอยู่ในช่วง 60,000 – 150,000 บาท และกู้ยืมเงินเป็นจำนวนมากกว่า 100,000 บาท กลับยังคงชำระหนี้ตรงตามกำหนดระยะเวลาคิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามนำเงินกู้บางส่วนไปชำระหนี้คิดเป็นร้อยละ 16.5 เท่ากับเป็นการก่อหนี้ใหม่เพื่อนำมาชำระหนี้เดิม ซึ่งมีได้เป็นการลดภาระหนี้สินเกษตรกรแต่อย่างใด กลับเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นปัจจัยในการมีหนี้สินเพิ่มของเกษตรกร แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าอาชีพเกษตรกรจะทำให้มีหนี้สินมากเพียงใดก็ตามแต่ผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ 97 ไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพซึ่งเป็นผลมาจากอายุของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อันประกอบไปด้วย 15 หมู่บ้านนั้นอยู่ในช่วงมากกว่า 60 ปีขึ้นไปประกอบกับเป็นเพศหญิงและมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานีพบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เป็นเพศหญิง ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เป็นหัวหน้าครอบครัว มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน รายได้ต่อเดือนของครอบครัวน้อยกว่า 5,000 บาท แต่มีค่าใช้จ่ายต่อปีอยู่ในช่วง 60,000 – 150,000 บาท และค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการเกษตร เพราะมีอาชีพเกษตรกรและประกอบอาชีพมาแล้วมากกว่า 15 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการปลูกพืชเพียงอย่างเดียว พืชที่ปลูกในพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ ข้าว โดยไม่มีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม

ในส่วนของนโยบายภาครัฐในการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพบว่าจากข้อมูลเฉพาะคุณสมบัติผู้กู้หรือเคยกู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตร ปัจจุบันผู้กู้ยืมเงินมีรายได้ต่อปีจากการเพาะปลูกต่ำกว่า 100,000 บาท โดยไม่มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเพิ่มรายได้ แต่มีรายได้อื่นที่ไม่ใช่การเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ในครอบครัว

ส่วนใหญ่มีทั้งผู้มีรายได้และไม่มีรายได้ โดยเป็นผู้ที่มีที่ดินในการทำการเกษตรหรือเลี้ยงสัตว์เป็นของตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สินในครอบครัวมากกว่า 100,000 บาท โดยกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนเกี่ยวกับการทำเกษตร เช่น ซื้อเมล็ดพันธุ์ ซื้อปุ๋ย ซื้อพันธุ์สัตว์ และซื้อยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีผู้กู้ยืมเงินบางรายมิได้กู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตร กล่าวคือ กู้ยืมเพราะเห็นว่าเงื่อนไขในการกู้ยืมเงินจูงใจ(ดอกเบี้ยต่ำ) มีเงินกู้เดิมมากจนทำให้ต้องกู้ยืมเงินเพิ่ม เพื่อนำมาชำระหนี้เงิน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีหนี้สินมากแต่ก็เป็นสมาชิกขององค์กรออมทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพราะเป็นเงื่อนไขของการให้กู้เงิน และไม่สามารถถอนเงินออกมาใช้ได้ ปัจจุบันมีเงินออมในองค์กรต่างๆ แต่ส่วนใหญ่เป็นประเภทที่ถอนมาใช้ในยามจำเป็นไม่ได้ และไม่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนข้อมูลแหล่งที่ให้กู้ยืมในส่วนของผู้ให้กู้ โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้มีการกู้ยืมเงินจากผู้อื่น ผู้กู้ได้มีการกู้เงินมากกว่า 1 แหล่ง ซึ่งแหล่งเงินกู้ประกอบไปด้วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารออมสิน กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ญาติหรือเพื่อน นายทุนเงินกู้นอกระบบ ผู้กู้ส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด และเป็นการกู้ยืมเงินมากกว่า 100,000 บาท ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของคุณสมบัติที่ส่งผลทำให้ผู้ให้กู้ไม่ได้รับเงินกู้คืน กล่าวคือ ผู้ให้กู้ส่วนใหญ่ก่อนที่จะทำการกู้ใหม่ยังคงมีหนี้เดิมค้างอยู่ และจะไม่ถามผู้กู้ว่ามีหนี้เดิมอยู่หรือไม่ ในกรณีที่มีการถามผู้กู้ แต่เมื่อถามแล้วและทราบว่าผู้กู้มีภาระหนี้สินเดิมอยู่ก็ยังไม่ให้กู้ โดยมีเหตุผลหลักคือต้องการดอกเบี้ย

นอกจากนั้นในส่วนของการบริหารจัดการหนี้สินพบว่า ส่วนใหญ่กู้ยืมเป็นจำนวนเงินมากกว่า 100,000 บาท โดยให้ใช้คืนเป็นตัวเงิน เมื่อผู้กู้ได้เงินมาแล้วจะนำเงินไปใช้ปรับปรุงพื้นที่ในการเพาะปลูกในทางเกษตรมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีการนำไปชำระหนี้ค้างค้าง ให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินต่อ ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก ใช้ในการบริโภคในครัวเรือน ใช้ในการศึกษาบุตร เป็นต้น แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงชำระหนี้ตรงตามกำหนดระยะเวลา

จากสมมติฐานที่ว่าประชากรขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุนที่มาจากรายการภาครัฐ ประกอบกับในการบริหารกองทุนมักจะเป็นในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการจะมาจากบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ดังนั้น ระบบอุปถัมภ์จึงเข้ามามีบทบาทต่อการพิจารณาเงิน ส่งผลให้การบริหารจัดการมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ และยังเป็น การเพิ่มภาระหนี้สินให้แก่เกษตรกรบางรายอีกด้วย จากการศึกษาพบว่า ในส่วนของการบริหารจัดการเงินกู้มิได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการแก้ไขความยากจนให้แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากการพิจารณาคุณสมบัติของผู้กู้ซึ่งมิได้คำนึงถึงศักยภาพการชำระหนี้ ประกอบกับไม่มีระบบตรวจสอบการบริหารจัดการเงินกู้ว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพราะคำนึงถึงแต่เพียงอัตราดอกเบี้ยเพียงอย่างเดียว ดังกล่าวผู้ให้กู้อาจเกิดภาวะขาดทุนหรือเป็นหนี้สูญได้ ส่วนเกษตรกรก็จะถูกฟ้องร้องยึดทรัพย์เพราะไม่สามารถชำระหนี้ได้

โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้นในส่วนของการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรเพื่อเป็นการชำระหนี้แทนตัวเงิน
2. ควรมีการกำหนดวิธีการชำระหนี้ ซึ่งปกติจะใช้เฉพาะแต่แบบรายปีเพราะขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้นควรมีการกำหนดให้เกษตรกรสามารถชำระหนี้ตามความสะดวก โดยสามารถชำระผ่านทางเคาน์เตอร์เซอร์วิสหรือระบบพร้อมเพย์ เป็นรายวัน รายเดือน รายสัปดาห์ เป็นต้น

3. ควรมีการกำหนดนโยบายในการตรวจสอบการใช้ทรัพย์สินที่กู้ยืมว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งการกู้ยืมหรือไม่ และควรมีการกำหนดมาตรการในการบังคับเมื่อไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการก่อหนี้ของเกษตรกร

4. ควรมีการกำหนดนโยบายในการควบคุมการเพาะปลูก รูปแบบ และขั้นตอน เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรในการประกันราคาผลผลิต

5. ควรมีการกำหนดนโยบายชำระหนี้โดยมิใช่หวังแต่เพียงให้ชำระเฉพาะดอกเบี้ยเหมือนโครงการพักการชำระหนี้ แต่ควรมีการช่วยเหลือโดยการนำเงินที่เกษตรกรชำระเป็นดอกเบี้ย ไปหักในส่วนของเงินต้นเพื่อให้เงินต้นลดลง ส่งผลให้การชำระหนี้ของเกษตรกรนั้นได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- ชีพ จุลมนต์. (2556). **คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย**. พิมพ์ที่สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา: กรุงเทพฯ
- ปัญญา ถนอมรอด. (2556). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ**. พิมพ์ที่สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา : กรุงเทพฯ.
- วิชา มหาคุณ. (2553). **กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้**. พิมพ์ที่สำนักพิมพ์นิติบรรณการ: กรุงเทพฯ
- สุธีร์ ศุภนิตย์. (2556). **หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ**. พิมพ์ที่วิญญูชน: กรุงเทพฯ.
- พระคมสัน เจริญวงศ์. (2554). “**การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี**” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
- พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542
- ประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 26/2560 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร
- มู ล นี อี ชัย พัฒ น า http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html>